

1 זו עשירית האיפה שלו – של כהן הדיוט שצריך להביאו בתחילת
 2 כניסתו לעבודה, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, כוונת הפסוק
 3 'כבואו] וביזום באו] וקריב, שרק בזמן שראוי לביאה למקדש ראוי
 4 לתקדבה, אך בזמן שאינו ראוי לביאה, אינו ראוי לתקדבה ואף לא
 5 לשלוח קרבנותיו. והיינו בטמא מת, והוא הדין למצורע, שכיון
 6 שאינו ראוי לביאה, אף אינו יכול לשלוח קרבנותיו.
 7 אגב שעסקה הגמרא בדינים שונים של מנודה, מפרשת את כל
 8 דיני הנדוי. ותחילה מבררת דיני הזמנת הנתבע לבית דין: אמר
 9 רבא, מנלו המשדרין שליחא דבי דינא ומומנין ליה לדינא – מנן
 10 ששולחים שליח בית דין להזמין הנתבע לבוא לדין, דכתיב (במדבר
 11 טו יב) 'וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אלאב'. ומנלו המומנין
 12 לדינא – שיש להזמין לבוא לדין, דכתיב (שם טו טז) 'ויאמר משה אל
 13 קרה אתה וכל עדתך היו לפני ה''. ומנן שמזמנים אותו לבוא לקמי
 14 נקרא רבה – לפני הגדול שבבית דין, דכתיב (שם) 'היו לפני ה''. ומנן
 15 שאומרים לו אתה ופלוני – אתה ופלוני בעל דינך מזמנים לדין,
 16 דכתיב (שם) 'אתה והם ואהרן', שאהרן התובע ואתה הם הנתבעים.
 17 ומנן דקבעין זמנא – שקובעים זמן לדין, דכתיב (שם) 'מחר'. ומנן
 18 שאם לא בא הנתבע קובעים זמנא אחר פתח זמנא – לאחר הזמן
 19 הראשון, דכתיב (ירמיהו מו טז) 'קראו שם פרעה מלך מצרים שאון
 20 העביר המועד', כלומר נידו את פרעה לאחר שהעביר המועד
 21 הידוע שנקבע למלחמה עם נבוכדנצר לאחר המועד הראשון,
 22 ומבואר שנידוהו רק לאחר שעבר מועד נוסף על המועד הראשון.
 23 ומנלו דאי מתפקד בשליחא דבי דינא – שאם חירף הנתבע שליח
 24 בית דין שבא להזמין, ואתי השליח ואמר זאת לדיינים, לא מתחזי
 25 כלישנא בישא – אינו נראה כעובר על איסור לשון הרע, דכתיב
 26 בתשובת דתן ואבירם למשה (במדבר טו יד) 'העני האנשים ההם
 27 תנקה', ומנן ידע זאת משה אם לא שהשליח סיפר לו.
 28 הגמרא מבררת דיני הנדוי: ומנלו המשמתינן – שמנדים מי שלא
 29 נענה להזמנת בית הדין, דכתיב בשירת דבורה (שופטים ה כג) 'אורו
 30 מרוז וגו' כי לא באו לעזרת ה' בגבורים', ו'אורו' היינו שנתנו עליו
 31 קללת מיתה, והוא נידוי, כמבואר לקמן (יז) ש'שמתא' פירושו 'שם
 32 מיתה', על שלא נענה מרוז להזמנה לעזור במלחמה. ומכאן גם
 33 למדים שצריך לומר לו בנדוי דכתיב סקרא דנקרא רבה – שכך דעת
 34 פלוני החשוב לנדוהו, דכתיב (שם) 'אמר מלאך ה'', כלומר ברק
 35 שהוא שליח ה' אמר לשמתו. ומנלו דמחרמינן – שאם עומד
 36 בסירובו לבוא לדין לאחר שני פעמים שנידוהו, מחרימים אותו
 37 בלשון ארור, דכתיב (שם) 'ארו ארור'. ומנן שמנדים דאביל ושתני
 38 פתדיה – את האוכל ושותה עמו וקאי פארבע אמות ידדיה –
 39 והעומד בארבע אמותיו, דכתיב (שם) 'ארו ארור ישביה', ומקומו
 40 של אדם הוא ארבע אמותיו, והיינו שנידו גם את היושבים בארבע
 41 אמותיו של מרוז. ומנלו דפרמינן הטאיה בציבורא – שמפרטים
 42 חטאו בציבור להודיע על מה הוחרם, דכתיב (שם) 'כי לא באו
 43 לעזרת ה'.'
 44 בדרך אגב מביאה הגמרא את מעשה הנדוי של מרוז: ואמר עולא,
 45 פארבע מאה שיפורי – תקיעות שופר שמתייה [נידה] כך ל מרוז.
 46 ובענין מרוז מצינו מחלוקת: איפא דאמרי נקרא רבה תוה – אדם
 47 חשוב היה, ונידוהו על שלא רצה לעזור להם במלחמה, ואיפא
 48 דאמרי פוכבא – מזלו של סיסרא תוה, שנאמר (שם ה) 'מן שמים
 49 נלקחו הפוככים ממסילותם נלקחו עם סיסרא', והיינו שנלחמו
 50 הכוכבים עם הכוכב ששימש כמזלו של סיסרא, ואמרו בו לשון
 51 קללה.
 52 הגמרא חוזרת לברר דיני נדוי: ומנלו דמפקרינן נכסיה – שרשאים
 53 בית דין להפקיר נכסי מי שלא נענה להזמנתם, דכתיב (עזרא י ח)
 54 'וכל אשר לא יבא לשלשת הימים פעצת השרים והוקנים יחרם כל
 55 רבושו והוא יבדל מקהל הגולה'. ומנלו דנצינן – שמריבים עמו,
 56 וליימינן ומחנינן – ומקללים ומכים אותו, ותלשינן לו שיער לבזותו,
 57 ומשבעינן לו שלא יעבור על איסור זה, דכתיב שאמר נחמיה על
 58 אלו שעברו ונשאו נשים נכריות (נחמיה יג כה) 'ואריב עמם ואקללם

59 ואכה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם'. ומנלו דכפתינן – שכופתים
 60 ידיו ורגליו, ואפרינן – קושרים אותו לעמוד להלקותו, ועבדינן לו
 61 הרדפה [רדיפה], דכתיב (עזרא זכ) 'יכל די לא להוא עבד דתא וגו'
 62 להוא מתעבד מנה הן למות הן לשרשי הן לענש נכסין ולאסורין,
 63 ואסורין היינו כפיתה וקשירה. מבררת הגמרא: מאי לשרשי.
 64 משיבה הגמרא: אמר אדא מרי אמר נחמיה בר פרוה, אמר רב היא
 65 בר אבין אמר רב יהודה, היינו הרדפה. מבררת הגמרא: מאי הרדפה.
 66 משיבה הגמרא: אמר רב יהודה פריה דרב שמואל בר שילת משמיה
 67 דרב, שמנדין אותו לאלתר בלא המתנה, ועומד בנידויו שלשים יום,
 68 ושונין בנידויו לאחר שלשים אם לא שב, ומחרימין אותו לאחר
 69 שלשים אם לא שב עד אז. שיטה אחרת: אמר רב הונא בר חיננא
 70 לרב יהודה, הכי אמר רב חסדא, אין מנדים מיד, אלא מתדין ביה
 71 ביום שני וחמישי שלאחריו ושני שלאחריהם, ואם לא שב אחר
 72 התראות אלו מנדים אותו. והני מילי אמורים לענין מסרב לבית דין
 73 בעניני חיוב זמנא, אבל לאפקודותא – מבזה תלמידי חכמים
 74 מנדים לאלתר.
 75 מעשה בענין זה: תהוא מפקא דאיתפקר – שביזה פרב מזכי בר
 76 מתנה, אימנו עליה אבין ורבא ושמתוהו [נידוהו]. לכוף אול הטבח
 77 ופריסיה לבעל דיניה רב טובי בר מתנה. אמר אבין, הכי לעבדי –
 78 כיצד נדונו, לישרי ליה – להתיר נידויו, הרי לא חל שמתא עליה
 79 תלתין יומין, ואין שמתא פחותה מכך, ואם לא לישרי ליה, הרי קא
 80 פעו רבנן למיעל – להכנס לביתו מתוך שצריכים לו. אמר ליה אבין
 81 לרב אדרי בר אבין, מידי שמיע לך פהא – האם שמעת דבר הלכה
 82 בדין זה. אמר ליה, הכי אמר רב תחליפא בר אבמי אמר שמואל,
 83 מוט אסר ומוט שרי – אותו שופר שאסר מתיר, וניתן להתיר נידויו
 84 מיד. דחה אבין: אמר ליה, הני מילי בנידוהו למזונא, אבל אם
 85 נידוהו לאפקודותא, אין מתירים נידויו עד דתוילא שמתא עליה
 86 תלתין יומין.
 87 הגמרא מוכיחה מדברי אבין דין אחר בנידוי: אלמא קסבר אבין,
 88 הני כי תלתא דשמיתו – שלשה דינים שנידו אדם, לא אתו תלתא
 89 אחרני ושרו ליה – אין שלשה אחרים מתירים נידויו. ובוזה הכריע
 90 מה דאביעיא להו, הני כי תלתא דשמיתו, מהו למיתי תלתא אחרני
 91 ושרו ליה. ופושטת הגמרא כאבין מבריייתא, תא שמע, מנודה על
 92 שהחציף לרב, מנודה אף לתלמיד, אך מנודה שהחציף לתלמיד,
 93 אינו מנודה לרב. ומנודה לאנשי עירו שזולל בכבודם, מנודה אף
 94 לאנשי עיר אחרת, אך המנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו.
 95 ומנודה שהחציף לנשיא, מנודה לכל ישראל, אך המנודה לכל
 96 ישראל אינו מנודה לנשיא. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אחד מן
 97 התלמידים שנידה אדם יחד עם עוד תלמידים ונת התלמיד, ושאר
 98 התלמידים התירו הנדוי, חלקו של המת אינו מופר שהרי מת בלא
 99 להפירו. לומדת הגמרא מכך שלשה דינים, והאחרון פושטת הספק:
 100 שמע מינה תלת, שמע מינה ממה שתלמיד מנדה ואינו נידוי לרב,
 101 שתלמיד שנידה לכבודו, נידויו נידוי. ושמע מינה ממה שתלמיד
 102 שנידה ומת שרק חלקו אינו מופר, שאם נידו כמה ביחד כל אחד
 103 ואחד מיפר חלקו בפני עצמו, ואינם צריכים להפר יחד. ושמע מינה
 104 מכך שאין אחרים יכולים להתיר חלק התלמיד שמת, הני כי תלתא
 105 דשמיתו, לא אתו תלתא אחרני ושרו ליה, ונפשטת הספק בזה.
 106 דעה חולקת: אמר אממר הלכתא, הני כי תלתא דשמיתו אדם, אתו
 107 כי תלתא אחרני ושרו ליה נידויו. מקשה הגמרא: אמר ליה רב אשי
 108 לאממר, והא תניא בבריייתא, רבן שמעון בן גמליאל אומר, אחד מן
 109 התלמידים שנידה ונת, חלקו אינו מופר. מאי לאו – האם אין
 110 הכוונה שאינו מופר כלל כיון שמת, ולא כדבריך שאחרים יכולים
 111 להתירו. מתרצת הגמרא: לא, אין הכוונה שאינו מופר לעולם,
 112 אלא רק עד דאתו כי תלתא אחרני ושרו ליה.
 113 זמן אורך נידוי: תנו רבנן בבריייתא, אין נידוי פחות משלשים יום,
 114 ואין ניופה [געררה] של חכם שניכר ממנה שמרחיקו פחות משבעה
 115 ימים, ואף על פי שאין ראה לדבר [לנידוהו] יש זכר לדבר, שנאמר
 116 במרים כאשר ננזפה על ידי ה' (במדבר יב יד) 'ואביה ירק ורק בפניה
 117 הלא תכלם שבעת ימים'.

טומאת כלי זכוכית

יום שישי כ"ו שבט ה'תשפ"ב

הלכות כלים פרק א, הלכה ה: כלי זכוכית... וחכמים גזרו עליהן שיהיו מקבלין טמאה. הואיל ותחלת ברייתן מן החול ככלי חרש, הרי הן ככלי חרש; מפני שתוכן נראה ככרן, לא גזרו עליהן שישמאו מאוירן, אלא עד שתגע הטמאה בהן בין מתוכן בין מגבן, ככלי מתכות. ולא גזרו טמאה על פשוטיהן... ואין להן טהרה במקנה.

כברן לא גזרו עליהן שישמאו מאוירן... והקשה הראב"ד, הרי נימוק זה לא נאמר בגמרא לגבי טומאה מאויר הכלי אלא לענין קבלת טומאה מגב הכלי! אך להלכה דעתו כדעת הרמב"ם שכלי זכוכית אינו מקבל טומאה מאוירו מטעם אחר: לא יתכן שכלי זכוכית שטומאתו מדרבנן נטמא מתוכו ומגבו וגם מאוירו, ואילו טומאת כלים שטומאתם מדאורייתא קלה יותר – כלי חרס אינו נטמא מגבו וכלי מתכות אינו נטמא מאוירו.

למסקנת הגמרא (שבת טז, ב) כלי זכוכית הם ככלי חרס לכמה דינים. ומהם: א. פשוטי כלים שאין להם בית קיבול אינם מקבלים טומאה. ב. אין להם טהרה במקוה (אלא רק בשבירתם). אך אף שכלי חרס אינו מקבל טומאה מגב הכלי, כלי זכוכית כן נטמא מגבו "הואיל ונראה תוכו ככרו", כי הזכוכית שקופה ומבחוץ נראה ה'בר' כאילו הוא 'תוך'.

וכלי זכוכית אין להן טהרה במקוה רק לענין טומאה, אבל לענין 'טבילת כלים' (כלי סעודה שנלקחו מהגוי) תקנו חכמים טבילה גם בכלי זכוכית, כי הואיל ואם נשתברו יש להם תקנה (אפשר להתייחס ולייצר אותם מחדש) הרי הם דומים לכלי מתכת (ע"ז עה, ב). ומבאר ה'מאירי' (שבת סם): "שמידתן של חכמים כך היא, זיל הכא לחומרא וזיל הכא לחומרא". כלומר, אף שלענין טומאה אין לכלי זכוכית טהרה במקוה, החמירו בהם חכמים לענין 'טבילת כלים'.

ולדעת התוספות (שם ד"ה אלא) כלי זכוכית מקבלים טומאה גם מאויר הכלי, ככלי חרס, אך הרמב"ם כתב שכלי זכוכית אינם מקבלים טומאה מאויר הכלי, מאותו נימוק שאמרו בגמרא לגבי קבלת טומאה מגב הכלי, "מפני שתוכן נראה

דינו של כלי חד פעמי

שבת קודש כ"ז שבט ה'תשפ"ב

הלכות כלים פרק ה, הלכה ז: חותל של הוציא שמניחין בו הרטב וכיוצא בו – אם הוא נותן לתוכו ונוטל מתוכו – מטמא; ואם אינו יכול לטל מה שבתוכו עד שיקרענו או עד שיתירנו, או שחשב לאכל מה שבתוכו ולזרקו – טהור.

מאחר ואינן מיועדות לשימוש חוזר, וממילא אין בהן איסור סתירה (ראה פסקי תשובות סי' שיד, עמ' ט). וכן כתבו הפוסקים לענין טבילת כלים, שכלי חד פעמי אינו נחשב כלי ואינו טעון טבילה.

מבואר בהלכה זו שכלי הנועד לשימוש חד פעמי (שחשב לאכול מה שבתוכו ולזרוקו) אינו נחשב כלי. ולכן, אם הדרך להגיע למאכל היא רק על ידי קריעת האריזה, אין היא נחשבת כלי ואינה מקבלת טומאה.

ומה הדין בכלי חד פעמי העשוי מחומר קשיח שניתן להשתמש בו מספר פעמים? מלשון הרמב"ם כאן יש ללמוד כי הדבר תלוי במחשבת האדם – האם בכוונתו לזרוקו לאחר שימוש אחד או לשומרו, שכן כתב "ואם אינו יכול לטול מה שבתוכו עד שיקרענו או יתירנו, או שחשב לאכול מה שבתוכו ולזרוקו – טהור", כלומר: יש שני מצבים שבהם אין לכלי חשיבות ואינו מקבל טומאה: א. אם אינו ראוי כלל לשימוש חוזר כי נהרס בשימוש הראשון. ב. אם הוא ראוי לשימוש חוזר, אך בדעת האדם לזרוקו מיד. ולכן גם בכלי קשיח הניתן לשימוש חוזר, אם אין בכוונתו לעשות כן אלא לזרוקו מיד, אינו נחשב כלי ואינו מקבל טומאה וכן לענין טבילה (ש"ת חלקת יעקב ג סי' קטו, ב).

וכן מצינו שמותר לקרוע בשבת אריזות מזון שאינן מיועדות לשימוש נוסף ואין בכך איסור סותר או קורע. וביאר ה'תהלה לדוד' (או"ח סי' שיד סי"ב) כי כשם שלענין טומאה, כלי המיועד לשימוש חד פעמי אינו נחשב ואינו מטמא, כך גם לענין איסור סותר – מאחר ואיננו כלי, אין בו איסור סתירה. ורבים מהפוסקים כתבו שאף אריזות שאין מוציאים את כל תכולתן מיד אלא משתמשים בה מעט מעט וכשהמאכל נגמר זורקים את האריזות לאשפה, הרי הן כלי שאינן חשוב,

המשך ביאור למס' מועד קטן ליום שישי עמ' א

1 הוספה על הברייתא: אמר רב חסדא, נידוי שלנו – של בני בבל
2 כניופה שלהן – של בני ארץ ישראל, שנוהג רק שבעה ימים. מקשה
3 הגמרא: וכי נויפה דיהוה היא רק שבועה ימים ותו לא, והא היה
4 מעשה, רבי שמעון בר רבי ובר קפרא הוו יתבי וקא גרסי – ישבו
5 ולמדו יחד, וקשיא להו שמעתא שלמדו. אמר ליה רבי שמעון לבר
6 קפרא, דבר זה צריך להשאל לרבי אבי. אמר ליה בר קפרא לרבי
7 שמעון, ומה רבי אומר – וכי מה יכול אביך רבי לומר בדבר זה,
8 כלומר אין רבי בעולם שיועד דבר זה. אול רבי שמעון בר רבי אמר
9 ליה לאבוה דברי בר קפרא, איקפד רבי על בר קפרא. לאחר זמן

10 אהא בר קפרא לאיתחוויה ליה – לבקר את רבי שקיבל עליו יסורים
11 והיה חולה, אמר ליה רבי, בר קפרא, איני מכירך מעולם, ורמז לו
12 שאינו רוצה לראותו. ידע דנקט מילתא בדעתיה – הבין בר קפרא
13 שרבי יודע מדבריו וכוועס עליו, ולכן נהג נויפותא בנפשיה – נהג
14 בעצמו דין נוזף תלתינ יומין. ושוב היה מעשה נוסף, שפעם אחר גזר
15 רבי שלא ישנו לתלמידים בשוק דהיינו בפרהסיא. מבררת הגמרא:
16 מאי דרש שאמר כן. משיבה הגמרא: דרש מה שנאמר (שיר השירים ז
17 ב) 'המוקן ירכוך כמו חלאים מעשה ידי אמן', שסתרי ירכיך הם כמו
18 הלוחות שהם מעשה אומנות ה', ומה ידך שהיא מכוסה בפתר,

1 אף דבריה תורה צריך ללומדם בפתח. ולפיכך גזר שלא ילמדו
2 בשוק.
3 המשך המעשה: על אף גזירת רבי יצא רבי חייא ושנה לשני בני
4 אחיו בשוק, והיינו לרב ולרבה בר בר חנה. שמע זאת רבי ואיקפד
5 על רבי חייא, וכאשר אתא רבי חייא לאיתחוני ליה – לבקרו בימי
6 חוליו, אמר ליה רבי, עייא וכינוי גנאי, צא וראה מי קורא לך בחוץ,
7 כלומר צא לחוץ. ידע דנקט מילתא פדעתיה – הבין רבי חייא שרבי
8 יודע ממעשיו וכוועס עליו, ולכן נהג נזיפותא בנפשיה תלתין יומין.
9 ביום תלתין שלח ליה רבי לרבי חייא לאמר, תא – בא לפני, והדר
10 שלח ליה דלא ליתי – אחר כך שלח לומר לו שלא יבוא לפניו.
11 מבררת הגמרא: מעיקרא כששלח לו שיבוא מאי קבר, ולבסוף
12 כששלח לו שלא יבוא מאי קבר. משיבה הגמרא: מעיקרא קבר
13 שמקצת היום כבולו, וכשעבר מעט מיום שלשים תמו ימי הנזיפה,
14 ולבסוף קבר שלא אמרין שמקצת היום כבולו, ולכן עדיין לא תמו
15 שלשים ימי הנזיפה ואסור לבוא לפניו עד סוף היום. המשך
16 המעשה: לסוף אתא רבי חייא לפניו באמצע אותו יום, אמר ליה
17 רבי אמאי אתית – מדוע באת, אמר ליה רבי חייא דשלח לי מר
18 דליתי, שאלו רבי והא שלחי לך דלא תיתי, אמר ליה רבי חייא
19 שלחי זה שאמר לי לבוא ראייתי וזה שאמר לי לא לבוא לא ראייתי.
20 קרי רבי עליה הפסוק (משלי טז) 'ברצות ה' דרכי איש גם אויביו
21 ישלים אתו', שאף שרבי עדיין לא רצה לראותו, הביאו מן השמים
22 לידי כך שיבוא בעל כרחו. ואחר כך שאל את רבי חייא, מאי
23 מעמא עבד מר הכי ושנה לתלמידיו בשוק. אמר ליה רבי חייא,
24 משום דתתיב (שם ט) 'תקמות פחוץ תרוונה', כלומר מכריזים חכמת
25 התורה בפרהסיא. אמר ליה רבי, אף אם קרית פסוק זה, לא שנית
26 אותו פעם שניה להתבונן בו, ואף אם שנית לא שילשת, ואף אם
27 שילשת לא פירשו לך פירושו הנכון, ש'תקמות פחוץ תרנה' הוא
28 פדרבא, דאמר רבא, כל העוסק בתורה מכפנים – בצנעה, תורתו
29 מקרות עליו מפחוץ, ופירוש הפסוק שחכמת התורה שעסק בה
30 בצנעה מכריזה על כך ברבים בעל כרחו. מקשה הגמרא: והא
31 תתיב (ישעיה מח טו) 'לא מראש פתח דברתי', כלומר שלא נתתי
32 התורה בסתר אלא בגלוי במדבר, וממילא אף תלמיד חכם צריך
33 ללמד תורתו בגלוי לכל. מתרצת הגמרא: ההוא נאמר ביומי דבלה
34 – יום הדרשה שדורשים לרבים, ששם מלמדים בפרהסיא, אך
35 לתלמידים יש ללמד בצנעה.
36 מבררת הגמרא: ורבי חייא שסבר שיש ללמד בגלוי האי חמוקין
37 ירכיך מאי עבד ליה – כיצד יפרשו, הרי מבואר בו שדימה הכתוב
38 את התורה לירכיים שהם בסתר. משיבה הגמרא: רבי חייא מוכן
39 לה בצדקה ובגמילות חסדים שאותם יש לעשות בסתר.
40 הגמרא מסיימת הוכחתה ממעשים אלו: אלמא נזיפה דידהו – של
41 בני ארץ ישראל היא תלתין יומין, וקשה לרב חסדא שאמר שהיא
42 שבעה ימים.
43 מתרצת הגמרא: אין להוכיח מנזופי רבי, כיון שנזיפת נשיא שאני,
44 שהיא חמורה ונוהגת שלשים יום, אך נזיפת שאר חכמים נוהגת
45 שבעה ימים בלבד.
46 מבררת הגמרא: ונזיפה דידן – של בני בבל כמה זמן הני. משיבה
47 הגמרא: חד יומא, כי הא – כפי המעשה דשמואל ומר עוקבא, כי
48 הווי יתבי גרסי שמעתיא – שכשהיו לומדים הנה יתיב – היה יושב
49 מר עוקבא קמיה דשמואל פרוק ארבע אמות כתלמיד היושב לפני
50 רבו, ששמואל היה גדול ממנו בתורה, וכי הווי יתבי קדינא –
51 וכשהיו יושבים בדין הנה יתיב – היה יושב שמואל קמיה דמר
52 עוקבא פרוק ארבע אמות, שמר עוקבא היה הנשיא. והווי חייבן
53 ליה דוקתא – והיו מנמיכים מקום למר עוקבא בצייפתא – במחצלות
54 בית המדרש, ויתבי עליוהי נמוך משמואל, כי חיבי דלישתמען
55 מיליה – כדי שישמעו דברי שמואל שהיה רבו בתורה. כל יומא
56 הנה מלוי – מלודו ליה מר עוקבא לשמואל עד אושפיזיה ו-1 בית
57 אכסנייתו. יומא חד איטרדי קדיניה – היה מר עוקבא טרוד בדין
58 קשה ולא זכר ללות את שמואל, והנה אויל שמואל בתריה – אחרי
59 מר עוקבא, ומר עוקבא לא שם ליבו לכך מתוך טיירתו. כי מטא

60 – כשהגיע מר עוקבא לביתיה, אמר ליה שמואל, לא ננה לך – וכי
61 לא החשיך לך די, כלומר וכי לא די לך במה שהלכתי אחרריך,
62 לישרי לי מר פתיגריה – יפטור אותי הרב מללוותו ואלך לביתי. ידע
63 דנקט מילתא פדעתיה – הבין מר עוקבא ששמואל נתן דעתו
64 למעשהו ומקפיד עליו, ולכן נהג נזיפותא בנפשיה חד יומא.
65 ומבואר שזיפת בני בבל היא יום אחד.
66 מעשה נוסף בענין זה: ההיא איתתא דהוות יתבה בפעילא – שישבה
67 בשביל שהיה מקום מעבר לאנשים, והוות פשטת פדעה וקא מניפה
68 חושלאי – ופשטה רגליה והניפה באויר שעורים קלופים להסיר
69 שארית הקליפות, והנה חליה ואויל צורבא מרבנן – תלמיד חכם
70 צעיר וחריף, ולא איפנעה מקמיה למשוך רגליה שיוכל לעבור,
71 אמר אותו תלמיד, כמה חציפא ההיא איתתא, וגילה בכך שיש
72 בליבו תרעומת על מעשיה. אתאי אותה אשה לקמיה דרב נחמן,
73 ואמרה לו שחוששת שהיא בנידוי מקפידת אותו תלמיד, אמר לה
74 רב נחמן, מי שמעתי שמתא מפומיה – וכי שמעת שם נידוי מפיה,
75 אמרה ליה לא, אמר לה אם כן זילי נחוני נזיפותא חד יומא בנפשיה
76 – לכי ונהגי בעצמך נזיפה יום אחד.
77 מעשה נוסף בענין זה: זוטרא פר טוכיה הנה קפסיק סידרא – היה
78 מלמד פרשיות קמיה דרב יהודה, כי מטא להאי פסוקא – כשהגיע
79 לפסוק (שמואל ב' כג א) 'ואלה דברי דוד האחרונים', אמר ליה לרב
80 יהודה, ממה שנאמר 'אחרונים' מכלל – משמע דאיכא דברים
81 ראשונים שאמר קודם, וקשה ראשונים מאי נינהו, הרי לא מצאנו
82 פעם אחרת שאמר דוד 'דברי' בלשון נבואה כמו כאן. שתיק רב
83 יהודה ולא אמר ליה ולא מידי. סבר זוטרא שלא הבין קושייתו,
84 ולכן דר אמר ליה, אחרונים מכלל דאיכא ראשונים, ראשונים מאי
85 היא. אולם רב יהודה חשב שרוצה להקניטו ולקנטרו, ולכן אמר
86 ליה בדרך כעס, מאי דעתך, וכי מי דלא ידע פירושא דהאי קרא לאו
87 נבדא רבה הוא. ידע זוטרא דנקט מילתא פדעתיה – שרב יהודה
88 לקח דבריו לליבו וכעס עליו, ולכן נהג נזיפותא בנפשיה חד יומא.
89 מבררת הגמרא: ודאתן עלה מיהא – מאחר שבאה השאלה לידינו
90 נברר אכן את הדיק אחרונים מכלל דאיכא ראשונים, ראשונים מאי
91 היא. משיבה הגמרא: הדברים הראשונים הם מה שנאמר בתחילת
92 הפרק הקודם (שם כב א) 'וידבר דוד לה' את דברי השרה הזאת ביום
93 הציל ה' אתו מפף כל אויביו ומפף שאול'.
94 כיון שהובא פסוק זה, הגמרא מביאה דברי ה' לדוד על שירתו זו:
95 אמר לו תקדוש ברך הוא לך, דוד, שירה אתה אומר על מפלתו
96 של שאול, הרי אלמלי – אילו היית] אתה נולד במולו של שאול,
97 והוא במולו של דוד, איפדתי כמה דוד מפניו, כלומר הייתי כבר
98 מאבד אותך מפניו, כיון שהוא צדיק ממך. והיינו דתתיב (תהלים טז)
99 'שנינו לדוד אשר שר לה' על דברי כוש בן ימיני, כלומר שגגה היתה
100 לדוד אודות כוש בן ימיני, והוא שאול המלך, ויש לבאר, וכי כוש
101 שמו, והלא שאול שמו, אלא נקרא כוש לרמוז שמה בושני משונה
102 בעורו אף שאול היה משונה במעשיו, שהיה צדיק גמור. פיוצא
103 פדבר אתה אומר על הפסוק (במדבר יב א) 'ותדבר מרים ואהרן במשה
104 על אדות האשה הכשית אשר לקח, וכי בושית שמה, והלא ציפורה
105 שמה, אלא נקראת כושית לרמוז שמה בושית משונה בעורה אף
106 ציפורה היתה משונה במעשיה הטובים. פיוצא פדבר אתה אומר
107 לבאר הפסוק בעברו של צדקיה המלך (ירמיה לח ז) 'וישמע עבד מלך
108 הפושי, וכי בושני שמו והלא צדקיה שמו, אלא נקרא כושי לרמוז
109 שמה בושני משונה בעורו אף צדקיה היה משונה במעשיו, שהיה
110 צדיק גמור. פיוצא פדבר אתה אומר לבאר הפסוק (עמוס ט ז) 'הלא
111 כבני כשנים אתם לי (בית) [בני] ישראל, וכי בושיים שמו, והלא
112 ישראל שמו, אלא נקראו כך לרמוז שמה בושני משונה בעורו, אף
113 ישראל משונין במעשיהם הטובים מכל האומות.
114 הגמרא מבארת את המשך הפסוק שהובא לעיל: אמר רבי שמואל
115 פר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דתתיב (שמואל ב' כג א) 'נאם דוד בן ישי
116 ונאם הנגר הקם על', פירושו, נאם דוד בן ישי שהקים עולה של
117 תשובה, כלומר ששב תחילה ונתן דרך לשבים.
118 ביאור הפסוקים שאחריו: נאמר (שם כג א) 'אמר אליה ישראל לי דבר

יז.

"משתה" - הפיכת הרע לטוב

16 במשל מדמה רבי מאיר את ענין הגניבה
17 ל"משתה". ההסבר לכך הוא:
18 רבי מאיר מדבר לאחר שכבר נתפס הגנב והובא
19 לבית-דין, ואז הוא כבר מתחרט על הגניבה, וזהו ענין
20 של "אתכפיא סטרא אחרא", כאשר הענין הופך
21 ל"מטעמים" ("משתה"), כביכול, לקב"ה, כדברי
22 אדמו"ר הזקן בתניא⁶¹, ודוקא באמצעות אופן זה, של
23 "מטעמים", כאשר "וגם רשע ליום רעה"⁶²... שישב
24 מרשעו ויעשה הרע שלו יום ואור למעלה"⁶³, נגרם
25 "גודל נחת רוח לפניו יתברך"⁶⁴.
26 ובאמצעות ה"משתה" שמכינים עתה לה,
27 באמצעות העבודה של "אתכפיא סטרא אחרא"⁶⁵, זוכים
28 ל"סעודתו של לוייתן"⁶⁶ לעתיד לבוא, בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ משפטים תשל"א, תשל"ה)

1 ממשיך ומשכנע ש"לא יראה ירה", הקדוש-ברוך-הוא
2 אמנם נמצא בעולם, אבל "לא יראה" – אין הוא
3 משגיח על מעשי התחתונים, שאינם חשובים לגביו⁵⁹.
4 אך גם זו עדיין אינה מרידה מושלמת בה, כי הוא
5 מודומם אותו במחשבה זו. הוא טוען, שראייתו, כביכול,
6 נעלית מכדי לרדת לגשמיות. לכן מפתה אותו היצר
7 הרע יותר, שבאמת רואה הקדוש-ברוך-הוא גם
8 גשמיות, אך יש הבדל בין "אור" לבין "חושך"⁶⁰:
9 הקדוש-ברוך-הוא "רואה" רק ענינים של אור וקדושה,
10 החשובים לו, אך מדוע יראה ענינים של "חושך"
11 והיפך הקדושה?
12 ומן ההבדל בין "אור" לבין "חושך" במשמעותם
13 הרוחנית "מסיק" הגנב לגבי הבדל בין "אור" לבין
14 "חושך" במובן הגשמי – שהקדוש-ברוך-הוא אינו
15 רואה, ח"ו, דברים הנעשים "במחשך".

(64 תניא שם (שם, א).

(65 ראה יהל אור לתהלים קד, כו (ע' תו): "יש לוייתן דקליפה..
ולשחק בו י"ל ע"ד טוב מאד זה יצה"ר שבו וע"י נמשך הצחוק והתענוג
כו". וראה שם (סוף הע'): והמשכה זו נמשך ע"י ביטול היש. ובלקו"ת
שמיני (יח, ב) מקשר זה שהקב"ה משחק עם לוייתן (ע"ז ג, ב) עם צחוק
עשה לי אלקים דיצחק, עיי"ש.
(66 ראה ב"ב עד, ב. תנחומא ראה ו. פדר"א פ"י. ועוד.

(59 ראה ד"ה הטה שם: לא יראה שאינו משגיח בעוללים התחתונים
ולא יבין דמעשה התחתונים אין עולה ונחקק למעלה.
(60 כי מצד הטעות (הקודמו) ד"לא יראה גו" – ה"ז "אלץ וואס
נבראים טוען, הן גוטע און הן שלעכטע זאכן כו" (=כל מה שנבראים
עושים, הן טובים והן רעים...) (סה"מ אידיש ע' 26. ועד"ז שם ע' 30).
(61 פכ"ז (לד, רע"ב).
(62 ל' הכתוב משלי טז, ד.
(63 תניא שם.

המשך ביאור למס' מועד קטן ליום שישי עמ' ב

18 מבטל גזרות ומחשבות בני אדם. גבורה נוספת 'ראש השלישים',
19 כלומר שבשכר זה תהא ראש לשלשת אבות, שתלך לפניהם
20 לעולם הבא. גבורה נוספת 'הוא עדינו העצמי', יש לדרוש, שששיתיה
21 דוד יושב ועוסק בתורה, הנה מעדן עצמו – כופף עצמו כשידיו
22 ורגליו יחד ויושב על הקרקע בתולעת, ואילו בשעה שיוצא
23 למלחמה הנה מקשה עצמו כעץ ומזדקף בגבורה. וגבורה נוספת 'על
24 שמנה מאות חלל בפעם אחת', כלומר שהיה זרק חץ ומפיל שמונה
25 מאות חלל בפעם אחת, והנה מתאנה על מאתים חללים נוספים
26 שלא הפיל, דבתיב (דברים לב ל) 'איכה ירדה אחד אלה ומבואר
27 שיתכן שאחד ירדוף ויפיל אלה איש, ועל כך יצתה פת קול ואמרה
28 'רק בדבר אודיה תחתי' (מלכים א' טו ה), כלומר שמפני החטא של
29 גרימת הריגת אוריה במלחמה, מנעו ממנו להפיל עוד מאתים
30 איש.
31 הגמרא חוזרת לדין המובא לעיל (ע"א) לגבי תלמיד שנידה לכבודו:
32 אמר רבי תנחום כריה דרבי חייא איש כפר עכו אמר רבי יעקב בר
33 אחא אמר רבי שמלאי, ואמרי לה שאמר בן רבי תנחום אמר רב
34 הונא, ואמרי לה שאמר בן רב הונא לחוריה,

1 צור ישראל מושל באדם צדיק מושל וראת אלהים, ויש לברר מאי
2 קאמר. אמר רבי אבהו הכי קאמר, אמר דוד, אלהי ישראל לי דבר
3 צור ישראל, ודבריו הם אני מושל באדם, אך מי מושל בי, הצדיק,
4 שאני גזר גזרה והוא מבטלה.
5 ביאור פסוק נוסף בהמשך אותו פרק: נאמר (שם כג ח) 'אלה שמות
6 הגברים אשר לדוד ישב בשבת וגו' תחכמוני ויש לברר מאי קאמר.
7 אמר רבי אבהו הכי קאמר, ואלה שמות גבורותיו של דוד, הגבורה
8 הראשונה יושב בשבת, ששעשה שהיה יושב בשיבת, לא היה יושב
9 על גבי כרים ובקטות אלא על גבי קרקע, משום דכל כמה דתיה
10 רביה עירא היאירי קיים, הנה מתני להו – היה שונה תלמודו לרבנן
11 על גבי כרים ובקטות, ורוד למד ממנו ולכן ישב נמוך ממנו על
12 הקרקע. וכי נח נפשיה של עירא היאירי, הנה מתני דוד לרבנן, והנה
13 יתיב – והיה יושב על גבי קרקע, אמרו ליה רבנן, ליתיב מר אכרים
14 ובקטות, ולא קביל עליה דבריהם, אלא ישב בעגוה על הקרקע
15 כמותם. גבורה נוספת של דוד 'תחכמוני', אמר רב לבאר זאת, אמר
16 לו הקדוש ברוך הוא לדוד, הואיל והשפלת עצמך למד על
17 הקרקע, תהא כמוני, שאני גזר גזרה ואתה מבטלה כשם שאני